

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В ДИСТАНЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Т. Л. Дорош

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, пров. Руставелі, 7, м. Харків, Україна, 61001
dorosh.tanja61@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0306-1146>*

Стаття присвячена проблемі взаємодії між викладачем і здобувачем вищої освіти мистецького профілю навчання в процесі дистанційної освітньої діяльності. Окреслено основні завдання, що стояли перед кожним викладачем у період карантину, де перевагу надано умінню володіти прийомами проведення музичних онлайн-занять із застосуванням різних Інтернет ресурсів, платформ для підтримання зворотного зв'язку. Наведено приклади музичних онлайн-занять зі спеціального музичного інструмента (фортепіано), що відбувались індивідуально з кожним учасником освітнього процесу в зручному для них режимі. Звернено увагу на проблеми, що виникали під час виконання спільних завдань. Особливу увагу приділено науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти мистецького профілю навчання, що забезпечувала їхню безперервну участь у науковій діяльності впродовж усього дистанційного процесу. Результатом такої участі став виступ першокурсниці на онлайн конференції кафедри фортепіано із доповіддю про особливості відтворення художнього образу музичного твору, який завершився власним виконанням інструментальної ліричної п'єси. У дослідницькій роботі виявляються аналітичні здібності, спостережливість, зосередженість, гнучкість мислення, що допомагають здобувачам вищої освіти мистецького профілю навчання набувати навичок самостійної роботи для майбутньої професійної діяльності, сприяє розвитку й формуванню їхніх особистісних якостей. Запропоноване дослідження зосереджено на особливостях взаємодії суб'єктів дистанційної освітньої діяльності, які також брали активну участь у престижних міжнародних конкурсах, фестивалях у номінації інструментальне мистецтво, що проводились в онлайн-режимі. Розкрито специфіку роботи над музичними творами, де головним є реальне відтворення художніх образів.

Ключові слова: дистанційна освіта, здобувач мистецького профілю, музичні онлайн-заняття.

Т. Л. Дорош

Коммунальное заведение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия»
Харьковского областного совета, пер. Руставели, 7, г. Харьков, Украина, 61001

ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ И СОИСКАТЕЛЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО НАПРАВЛЕНИЯ В ДИСТАНЦИОННОМ ПРОЦЕССЕ

В статье рассматриваются проблемы взаимодействия преподавателя и соискателя высшего образования художественного направления, которые происходят в дистанционном процессе. Выделены основные задания, которые стояли перед каждым преподавателем в период карантина, где преимуществом стало умение владеть приемами проведения музыкальных онлайн-занятий с применением различных Интернет ресурсов, платформ для поддержания обратной связи. Приведены примеры музыкальных онлайн-занятий по специальному музыкальному инструменту (фортепиано), которые проходили индивидуально с каждым участником образовательного процесса в удобном для них режиме. Обращено внимание на проблемы, возникшие во время выполнения общих задач. Особенное внимание уделено научно-исследовательской работе соискателей высшего образования художественного профиля, которая обеспечивала их непрерывное участие в научной деятельности в продолжении всего дистанционного процесса. Результатом такого участия стало выступление первокурсницы в онлайн-конференции кафедры фортепиано. Свой доклад она завершила исполнением инструментальной лирической пьесы. В исследовательской работе демонстрируются аналитические способности, наблюдательность, сосредоточенность, гибкость мышления, которые помогают соискателям высшего образования художественного профиля приобретать навыки самостоятельной работы для будущей профессиональной деятельности, способствуют развитию

и формированию их личных качеств. Предложенное исследование сосредоточено на особенностях взаимодействия субъектов дистанционной образовательной деятельности, которые так же активно участвуют в престижных международных конкурсах, фестивалях в номинации инструментальное искусство. Эти мероприятия проходят в онлайн-режиме. Раскрыта специфика работы над музыкальными произведениями, где главным является реальное изображение художественных образов.

Ключевые слова: дистанционное образование, соискатель художественного профиля, музыкальные онлайн-занятия.

T. L. Dorosh

Municipal establishment «Kharkiv humanitarian-pedagogical academy»
of Kharkiv regional council, Shota Rustaveli lane, 7,
Kharkiv, Ukraine, 61001

PECULIARITIES OF INTERACTION BETWEEN A TEACHER AND A STUDENT MUSICIAN IN ONLINE EDUCATION

The article is devoted to the problem of interaction between a teacher and a student of musical education in the process of distance learning. The main tasks facing each teacher during the quarantine period are outlined, and the preference is given to the ability to master the techniques of conducting online music lessons using various Internet resources or platforms for maintaining feedback. The author gives examples of online piano lessons, which took place individually with each student in a convenient mode for them. Attention is drawn to the problems that arose during the implementation of team tasks. Particular attention is paid to the research work of applicants, which ensured their continuous participation in scientific activities throughout the distance learning. The result was the performance of a first-year student at an online conference of the piano department with a report on the peculiarities of the reproduction of the artistic image in a musical work, which ended with the performance of an instrumental lyric piece. The research work provides an opportunity to show analytical abilities, observation, concentration, flexibility of thinking, which helps student musicians to acquire skills of independent work for future professional activity, promotes the development and formation of their personal qualities. The proposed study focuses on the peculiarities of interaction between the subjects of distance education who took an active part in prestigious international competitions and festivals in the category of instrumental art, which were held online. The specifics of work on musical pieces are revealed, the main difficulty of which is the true reproduction of artistic images.

Keywords: distance education, student, education in arts, online music lessons.

Постановка проблеми. У зв'язку з епідеміологічною ситуацією, що склалася в Україні, з метою запобігання поширенню інфекційної хвороби (COVID-19), усі заклади освіти, у тому числі й вищої, були закриті. Учасники освітнього процесу перейшли в режим дистанційної роботи, яка стала несподіваною як для викладачів, так і здобувачів, оскільки був відсутній перехідний період, щоб підготуватися до такого формату роботи. Нагальним постало питання – віднайти новий спосіб безпосереднього контакту, спільної взаємодії між викладачами та здобувачами вищої освіти, зокрема, мистецького профілю навчання. Дослідження цього питання дозволить максимально ефективно застосовувати весь апарат дистанційного процесу з урахуванням його переваг, що сприятиме розвитку відповідальної особистості, становленню рівноправно-партнерських відносин між усіма суб'єктами освітньої діяльності.

Методи дослідження. Основу дослідження становлять спеціальні теоретичні та практичні методи, що пов'язані з дистанційним освітнім процесом підготовки майбутніх фахівців, зокрема музичного мистецтва, розв'я-

занням певних пізнавальних і практичних проблем у створенні виконавської інтерпретації музичних творів, здійсненні педагогічної музичної діяльності. Під час цієї діяльності були застосовані сучасні інформаційно-комунікаційні технології для ефективного спілкування всіх учасників віддаленого освітнього процесу. Специфіка цих методів – обов'язкове врахування особливостей цієї діяльності на відстані, комплексне застосування як педагогічних, так і організаційних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дистанційного освітнього процесу висвітлюють у своїх працях Г. Даценко, З. Сузанська, Л. Петренко, Г. Пономарьова, О. Бабакіна, С. Беляєв та інші. Проведений аналіз наукової літератури дає підставу стверджувати, що проблема взаємодії викладача та здобувача вищої освіти мистецького профілю навчання в дистанційному режимі лишається недостатньо розробленою й потребує більш ґрунтовного вивчення.

Формулювання мети статті: проаналізувати особливості взаємодії викладача та здобувача, майбутнього вчителя музичного мистец-

тва, під час проведення дистанційного освітнього процесу, де в спеціалізованому освітньому середовищі відбувається взаємодія віддалених один від одного учасників, узгоджуються їхні спільні інтереси, думки, уподобання.

Актуальними залишаються завдання, зокрема:

- ефективного проведення музичних онлайн-занять, підтримання здобувача вищої освіти мистецького профілю навчання в активній творчій діяльності;

- обґрунтування необхідності залучення всіх учасників до розмаїтих видів дистанційної діяльності;

- розвиток професійних якостей та впровадження їх у життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здатність працювати в дистанційному режимі ми розглядаємо як сукупність сучасних засобів комунікації між усіма учасниками освітнього процесу, де інформація надається в інтерактивному режимі за допомогою застосування ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій). Дистанційний процес представляє новий спосіб навчання, що дозволяє вийти за вузькі межі навчання в аудиторії, – наголошують автори навчально-методичного посібника «Нові педагогічні технології» [4, с. 274].

Г. Даценко та З. Сузанська вбачають у дистанційній освіті спрямованість на глибше розуміння навчального матеріалу, формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел для критичного осмислення), самоосвіти (уміння навчатись самостійно). Автори підкреслюють, що цей процес пов'язаний також із виховною функцією, забезпечує формування провідних якостей особистості такі, як активність, самостійність, самовдосконалення, творчість [3].

В. Варгас стверджує, що одним із основних напрямів розвитку дистанційної освіти є підготовка викладачів (тьюторів), суттєва перебудова структури взаємодії «викладач – студент» з позиції «суб'єкт» (викладач) – «об'єкт» (студент)», що вимагає активну взаємодію з обох сторін [1].

Ураховуючи ці думки, а також професійну підготовку здобувачів вищої освіти мистецького профілю навчання, вважаємо, що доцільно обирати ті форми, методи, технології дистанційного процесу, які більшою мірою відповідають тренуванню розумових здібностей, логічного інтелекту, вербальних навичок під час

комунікації з викладачем і в групі, при цьому мають бути задіяні всі можливості платформи, де здійснюється освітня діяльність [5].

На жаль, викладачі та здобувачі вищої освіти мистецького профілю навчання самотужки опановують знання та вміння для проведення дистанційного освітнього процесу, самостійно опрацьовують відповідні джерела, обирають мобільні додатки, безпосередньо застосовують Інтернет як засіб зв'язку (Skype, Viber через відеозв'язок, Zoom, Google Duo, електронну пошту тощо). У безпосередньому контакті проводяться музичні онлайн-заняття, наукові дослідження, створюються платформи спілкування за науковими інтересами, розробляється план участі в міжнародних фестивалях-конкурсах у номінації інструментальне мистецтво тощо.

Варто вказати, що успіх дистанційного процесу залежить від професіоналізму викладачів, які досить швидко адаптуються до нових умов, зосереджуються на основних проблемах підготовки здобувачів освітнього процесу, зокрема, майбутніх фахівців музичного мистецтва. У період карантину кожен із них визначає основні завдання:

- володіти прийомами проведення музичних онлайн-занять;

- мати якісний Інтернет ресурс, уміти налаштуватися та з'єднатися з відповідною мережею;

- мати зручне технічне обладнання (планшет, ноутбук, смартфон, комп'ютер) для розміщення відео, аудіо, створення презентації до музичних творів;

- забезпечити активну взаємодію всіх учасників;

- створити умови для всебічного розвитку кожної особистості, сприяти підвищенню зацікавленості музичним мистецтвом у цілому.

Слід зауважити, що із елементами дистанційної діяльності учасники освітнього процесу ознайомлюються ще під час створення презентації до музичних творів, що виконуються перед публічною аудиторією. Це й фото та відео зображення, мультимедійний супровід інструментальних п'єс. Робота з електронними матеріалами дає позитивний результат, оскільки здійснюється в активній пошуковій діяльності, що збагачує досвід пізнання та взаємодії зі слухачами, який стає потужним ресурсом їхнього розвитку. Такий підхід є плідним, оскільки сприяє розкриттю художнього образу музичних творів, викликає інтерес до всієї музики, активізує її сприйняття в цілому. У такому разі всі учасники освітнього процесу відчувають

себе відповідальними суб'єктами, накопичують необхідні знання та вміння, демонструють готовність до отримання та пізнання нової інформації.

Дистанційні музичні заняття зі спеціального інструмента відбуваються індивідуально з кожним учасником у зручному для них режимі. Ця зустріч здійснюється в реальному часі онлайн-занять, де відпрацьовується виконавська техніка, проводиться робота над звуковідтворенням, організовується процес самопідготовки та раціонального витрачення часу. Слід зазначити, що для створення повної інтерпретації музичного твору, вимагається не лише досконало володіти технічною, але й професійно-виконавською майстерністю, рівень якої залежить від усього комплексу музичних знань, умінь, сформованих естетичних потреб, ціннісних орієнтацій тощо [6]. Варто також звернути увагу на проблеми, що виникають під час виконання спільних завдань. Серед них:

- створення реальних можливостей для реалізації дистанційного освітнього процесу, де перевага надається розвитку професійних компетентностей здобувача;

- володіння різними Інтернет ресурсами, сайтами, платформами для підтримання зворотного зв'язку;

- сприймання дистанційної діяльності як організованого освітнього процесу, забезпечення якісної освітньої діяльності всіх учасників, підтримання їхньої самоосвіти;

- готовність до тривалого здійснення цього процесу;

- зосередження уваги викладачів на якісному проведенні дистанційних музичних занять, регулярних консультацій, наданні компетентних рекомендацій, порад, певних алгоритмів, цікавих ідей для самостійної підготовки;

- урізноманітнення видів діяльності (робота над музичними творами, розв'язання проблемних питань і висвітлення їх у статтях до всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій).

Найбільш поширеною в дистанційному освітньому процесі є науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти мистецького профілю навчання, що забезпечує їхню безперервну участь у науковій діяльності впродовж усього процесу. За потреби учасники освітньої діяльності отримують консультативну допомогу викладача, спілкуючись із ним в онлайн-режимі, застосовуючи Інтернет для зв'язку (Skype, Viber відеозв'язок, Zoom, Google Duo, електронну пошту тощо). Основним змістом

цієї роботи має бути формування в здобувачів спеціальних дослідницьких навичок, умінь, елементарних знань самостійної роботи, розвиток креативного мислення тощо.

Так, наприклад, учасниця першого курсу комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради під час проведення онлайн конференції кафедри фортепіано виступила із доповіддю «Особливості відтворення художнього образу музичного твору», де розкрила інструментальні можливості в зображенні маленьких краплинок дощу, дзвінкого співу птахів, дзюрчання маленького струмочку та мерехтіння маленьких зірочок у нічному небі. Зміст підготовки до публічного виступу включав такі етапи:

- ознайомлення з літературою, де розкривається певна проблема або тема;

- підготовка наукової доповіді на основі збирання, вивчення й узагальнення відповідної літератури;

- складання перспективного плану своєї доповіді, формування власної думки;

- уміння підтримати зворотний зв'язок для ефективного спілкування, передбачити обов'язкові запитання й відповіді;

- здатність контролювати свої емоції (без зайвих жестів, рухів, міміки тощо);

- підбиття підсумків і перспективи подальших досліджень у цьому напрямку.

Слід указати, що успішному публічному виступу на конференції передували регулярні онлайн-зустрічі (через програму Zoom), де пояснювались процеси та явища, які раніше були незрозумілими, висувались гіпотези, обговорювались позитивні моменти, зверталась увага на недоліки. Окрім цього, викладач і здобувач обмінювались через електронну пошту інформаційними джерелами, здійснювали належний відбір і обробку матеріалів, обирали логічні та раціональні рішення. Схильність до дослідницької діяльності здобувачка виявила в аналітичних здібностях, спостережливості, гнучкості мислення, багатства уявлень, здатності до міжособистісного спілкування тощо. Її виступ завершився виконанням ліричної п'єси сучасної української композиторки Л. Новікової «Спогади» і налаштував слухачів на головну ідею твору. Мелодійна лінія досягала артикуляційним прийомом на легато, що спрямована на зв'язок сусідніх тонів між собою, їх перехід один в одного, на безперервний рух звукового потоку. Під час дистанційних музичних занять відпрацьовувалось звукове туше, ритмічні та артикуляційні деталі, динамічний розвиток

музичного твору. Завдяки такій роботі здобувачка набула здатність:

- більш чітко й цілеспрямовано здобувати знання;
- виховувати в собі самоорганізованість, самодисциплінованість, самоконтроль й інші особистісні якості;
- аналізувати музичний твір, співставляти його з відповідною інформацією, робити власні висновки;
- набувати навичок самостійної роботи для майбутньої професійної діяльності: брати на себе відповідальність, самостійно розв'язувати проблемні питання, знаходити конструктивні рішення.

Не менш важливим у дистанційному процесі є залучення здобувачів вищої освіти, зокрема, мистецького профілю навчання до заочних науково-практичних конференцій, що відбуваються як в Україні, так і за кордоном із публікацією наукових статей. Під керівництвом викладача продовжується подальше формування, закріплення й удосконалення знань, умінь, навичок, розвиток творчого мислення. Варто згадати, що після обрання теми наукової статті розпочинається досконале вивчення відповідної інформації, визначається мета, завдання. При цьому важлива роль відводиться викладачеві (науковому керівникові), який спрямовує пошук, допомагає розібратися з великим потоком інформації, відкинути другорядні джерела, зосередитись на досліджуваній проблемі. При опрацюванні тексту звертається увага на послідовне викладення матеріалу, структуру, логічно налаштовану думку, обґрунтовується актуальність обраної теми.

У спільній взаємодії викладача та здобувача вищої освіти мистецького профілю навчання великого значення набувають дискусії, обговорення проблем і тем, де виявляються нові, до цього не розв'язані актуальні питання різної складності, значущості, обсягу. Для виконання індивідуальних завдань науково-дослідного характеру залучається кожен учасник освітньої діяльності.

Так, у своїй роботі здобувачка (четвертого курсу) академії зосередила увагу на організації культурно-виховних заходів під час її літньої практики, де вона виступала організатором дитячого дозвілля (особиста участь у заочній інтернет-конференції і публікація наукової статті). Описані у статті заходи узгоджуються із віком дітей, відзначаються своїм розмаїттям, інтелектуальною, фізичною й естетичною спрямованістю. У матеріалах доведено, що та-

кий підхід сприяє підвищенню мотивації до праці, пізнанню навколишнього середовища, максимальному розкриттю здібностей вихованців, розвитку їхніх талантів, духовних сил. Наступна наукова стаття здобувачки (другого курсу) мистецького профілю навчання була присвячена ролі музично-ритмічних рухів у розвитку дітей старшого дошкільного віку, що реалізуються на музичних заняттях у закладах дошкільної освіти (ЗДО). У праці зазначено, що свідоме сприймання музичних творів привчає дитину вслуховуватися в її жанрову основу, помічати загальний розвиток, співвідносити свій спів відповідними рухами. Отже, завдання, що виконуються в межах науково-дослідної роботи, спрямовані на активну участь здобувачів, які обирають актуальні теми, збирають, аналізують та узагальнюють матеріал. Серед переваг заочних інтернет-конференцій перед очними є:

- оперативність (швидкий зворотний зв'язок);
- інформативність (доступ до належної інформації);
- комунікативність (оперативна взаємодія учасників конференції);
- психологічність (зняття психологічного бар'єру очного спілкування);
- економічність (відсутність витрат на транспортні розходи);
- педагогічність (позитивна мотивація та підвищення інтересу до дослідницької діяльності).

Окрім наукової діяльності дистанційний освітній процес відзначається й активною участю здобувачів вищої освіти мистецького профілю навчання в престижних всеукраїнських і міжнародних конкурсах, фестивалях. Вагомою подією стала участь у V міжнародному фестивалі-конкурсі «Арт причал», номінації інструментальне мистецтво, який проводився в онлайн-режимі. Ініціатором проведення та організатором фестивалю є доцент, завідувачка кафедрою естрадного та народного співу ХДАК, Заслужена артистка України, Директорка благодійного фонду підтримки талановитих дітей та молоді «Жар-Птиця» Людмила Кудрич. У номінації «Інструментальне мистецтво (фортепіано)» оцінювання конкурсантів здійснювалось за такими критеріями:

- ступінь володіння музичним інструментом, технічна досконалість виконання та піаністична майстерність;
- індивідуальність художньо-образного мислення;

- володіння різноманітними прийомами звуковидобування, туше (артикуляція);
- уміння відтворити розмаїті гармонічні та темброві барви фортепіано;
- артистизм, емоційність, виконавська енергетика та переконливість виконавської трактовки;
- об'єм та складність виконуваних творів, відповідність репертуару виконавським можливостям.

Конкурсантам належало записати на відео своє виконання й відправити разом із заявкою учасника на електронну адресу організаторам заходу. Участь у конкурсі дав змогу здобувачці нашої академії продемонструвати виконавську культуру, упевненість, витримку, професійну майстерність. І, як результат – здобуття І місця, отримання диплома лауреата. За цим здобутком стояла спільна праця викладача та здобувача, які плідно організовували музичні онлайн-заняття, знаходили деяку константу реального відтворення художнього образу, де органічно підтримувалась сплетінням у музичну тканину стакатна акцентованість кожного звуку. Особлива роль відводилась самостійній роботі учасниці над музичним твором, яка передбачала одночасне й поступове засвоєння змісту, форми, художньо-виражальних елементів музичної мови, логіки формування змістовної образності та виконавської технології у відповідності до жанрово-стильових особливостей [2, с. 3].

Концертно-конкурсний репертуар було представлено композицією твору українського композитора В. Філіпенка «Токата», де виявилась невичерпна фантазія автора. Специфіка цієї віртуозної концертної п'єси – активна робота чітких пальців, поступове збільшення звукового діапазону, динаміки звучання, ритмічна пульсація. У спільній взаємодії музич-

них онлайн-занять приверталась увага на контрастний розвиток тематизму, чергування різких акцентованих квінтових та акордових побудов, складних виконавських елементах фактури, добору зручної (правильної) аплікатури, яка не буде відволікати від зайвих рухів, а створить усі умови для зосередженої, переконливої гри. Після детальної роботи над текстом твір учився напам'ять, де поєднувалась гра по нотах і без них, виконувались окремі епізоди, відпрацьовувались технічні пасажі. Такий підхід допоміг вдумливо й детально осмислити та запам'ятати кожен елемент фактури музичного твору, вслуховуватись у мелодію, що нагадувала звучання українського музичного інструмента – трембіти, усвідомлювати логіку побудови інструментальної композиції. Цей міжнародний захід продемонстрував здібності конкурсантки, її розуміння емоційно-змістовного нотного тексту, розкрив артистичну сторону під час дистанційного виступу.

Висновки з даного дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, дистанційний освітній процес відкриває нові можливості всім учасникам спільної діяльності. Викладачі мають можливість експериментувати, надавати нову інформацію для здобувачів, опановувати нові форми навчання, проявляти свою креативність. Здобувачі вищої освіти мистецького профілю навчання привчаються до більшої самостійності, ініціативності, відповідальності. Перспективи подальших досліджень дозволять і надалі створювати відповідне середовище для сумісної співпраці й продуктивного спілкування, де засвоюються сучасні знання, формуються навички та вміння, підвищуються ефективність і результативність у режимі віддаленого освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Варгас В. М. Аналіз тьюторської технології в дистанційній освіті *Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики* : зб. матер. III Всеукр. електронної наук.-практ. конф., 27 вересня 2018 ; ред.кол. Л. Л. Ляховецька, С. П. Касьян, С. В. Антошук, Т. І. Сябрук. Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. С. 32–34.
2. Гордійчук Л. В. Самостійна робота над музичним твором: основні етапи та методи : метод. реком. для студентів спеціальності 025 «Музичне мистецтво» з дисципліни «Спеціальний музичний інструмент. Фортепіано». Луцьк : Надстир'я, 2017. 28 с.
3. Даценко Г. В., Сузанська З. В. Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару* ; відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ. 2017. С. 17–20.
4. Нові педагогічні технології : навч.-метод. посіб. / Г. Ф. Пономарьова, О. О. Бабакіна, С. Б. Беляєв. Харків, 2013. 282 с.

5. Петренко Л. М. Активні методи та інтерактивні технології: нові можливості використання в дистанційному професійному навчанні. *Технології дистанційного професійного навчання : метод. посіб.* / О. В. Базелюк, О. М. Спірін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський та ін. Житомир : Полісся, 2018. С. 11–27.
6. Havrilova, Liudmyla H.; Ishutina, Olena Ye.; Zamorotska, Valentyna V.; Kassim, Darja A. Distance learning courses in developing future music teachers' instrumental performance competence. URL : <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3723>

REFERENCES:

1. Varhas V. M. (2018). Analiz tyutorskoyi tekhnolohiyi v dystantsiynei osviti [Analysis of tutoring technologies in distance education]. In L. L. Lyakhovets'ka, S. P. Kas'yan, S. V. Antoshchuk, T. I. Syabruk [Eds.], *Vidkryta ta dystantsiyna osvita: vid teorii do praktyky* [Open and distance education: from theory to practice]. Proceedings of Conference All-Ukrainian Electronic Scientific and Practical 3-d Conference (pp. 32–34). Kyiv: DVNZ «Un-t menedzhmentu osvity» NAPN Ukrayiny [in Ukrainian].
2. Hordiychuk L. V. (2017). *Samostiyna robota nad muzychnym tvorom: osnovni etapy ta metody : metod. rekom. dlya studentiv spetsial'nosti 025 «Muzychne mystetstvo» z dystsypliny «Spetsial'nyy muzychnyy instrument* [Independent work on a musical opus: main stages and methods]. Lutsk : Nadstyrya (in Ukrainian).
3. Datsenko H. V., Suzanska Z. V. (2017). *Dystantsiyne navchannya yak zasib stymulyuvannya samoosvity* [Distance learning as a means of stimulating self-education]. In L. B. Lischinska (Eds.). Proceedings of Webinar (pp. 17–20). Vinnytsia: VTEI KNTEU (in Ukrainian).
4. Ponomarova H. F., Babakina O. O., Byelyayev S. B. (2013). *Novi pedahohichni tekhnolohiyi : navch.-metod. posib.* [New pedagogical technologies : training manual]. Kharkiv (in Ukrainian).
5. Petrenko L. M. (2018). *Aktyvni metody ta interaktyvni tekhnolohiyi: novi mozhlyvosti vykorystannya v dystantsynomu profesynomu navchanni* [Active methods and interactive technologies: new opportunities for use in distance vocational training]. In O. V. Baseluk, O. M. Spirin, L. M. Petrenko, A. A. Kalensky and other (Eds.). *Tekhnolohiyi dystantsynoho profesynoho navchannya : metod. posib.* [Distance vocational training technologies: methodical manual] (pp. 11–27). Zhytomyr: Polissya (in Ukrainian).
6. Havrilova L. H.; Ishutina O. Ye.; Zamorotska V. V.; Kassim D. A. (2019). Distance learning courses in developing future music teachers' instrumental performance competence. Retrieved from <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3723> (in Ukrainian).